

"חכם הרון"

קווים לדמותו של הרב אהרון שויקה זצ"ל

מאת בנו פרופ' יעקוב שויקה

גולת הכותרת של פעילותו הייתה ייסוד ישיבת "אהבה ואחוה" • הרב עובדיה יוסף הצטרף אליו בלימוד תורה • הרבנים לבית הרצוג ביקרו אצלו. נבחר לרב ראשי של חלב ואח"כ לרב הקהילה הסורית "מגן דודי בברוקלין. היה שילוב מיוחד של השכלה תורנית ותרבות אוניברסלית. שבועות אחדים לאחר מותו בירושלים, הוצע לבנו, פרופ' יצחק, שוה, לכהן כנשיא מדינת ישראל.

הרב אהרון שויקה זצ"ל, או "חכם הרון" כפי שכונה בחיבה בפי תלמידיו וידידיו, היה מבחירי בניה של קהילת יהודי חלב של הדור האחרון. אף-על-פי ששיקר פעילותו של הרב אהרון לא הייתה בחלב דווקא (הוא עזבה בגיל צעיר מאוד). אלא במצרים. ולאחר מכן בארה"ב ובאמריקה הדרומית ובערוב ימיו בישראל - הרי שכל הווייתו הייתה חלבית אמיתית, וכל אישיותו הקרינה את חוכמת חלב. את חריפותה ומנהגיה, ואת טעם דרכיה.

הרב אהרון נולד בשנת תרנ"ז (1897), בחלב. לאביו חכם מנחם, אשר היה מחשובי הדרשנים והמקובלים בחלב ובמצרים של תחילת המאה וידיו רב לו בתלמוד, במשנה והלכה, באגדה ובקבלה. סבו מצד אביו. חכם אהרון שויקה ז"ל, היה אב בית-הדין בחלב, וחתימתו מופיעה בכמה וכמה פסקי דין, הקדמות והסכמות של אותה תקופה. סבו גם חיבר "בקשות" ברוח הזמן (הופיעו ב"מקרא קודש"). היה מפרנסי הקהילה בחלב. וחצרו

שימשה לא אחת מקום אירוח מרכזי למושלי העיר ולשרי צבאותיה. בשנת תרע"א לערך נדדה המשפחה למצרים, ובה, לאחר שספג מקרא ותלמוד מפי אביו, החל הרב אהרון ללמוד תורה מפי הרה"ג עזרא עטייה ז"ל ראש ישיבת "פורת יוסף" ומגדולי חכמי הספרדים של אותה תקופה, שירד למצרים בפרוץ מלחמת העולם הראשונה. ללימוד זה הייתה השפעה מכרעת על חייו של הרב אהרון, והיא עיצבה את גישתו הבסיסית להלכה ולהבנת הסוגיות שבתלמוד.

מאז ועד יציאתו את מצרים בתשי"ז (1957). עסק הרב אהרון, ללא לאות, בהפצת תורה בין כל שכבות העם, ובמיוחד אצל בעלי משפחות מחד וצעירים מאידך, והשתדל לקרבם לערכי היהדות: ביסוד מרכזי תורה; בהטפה בלתי נלאית, באמצעות דרשות והרצאות בציבור, בפנייה ובטיפול אישיים. הוא השתתף ביסוד "כתר תורה", המרכז התורני הוותיק בקהיר, וחוג "סגולה" להסברת ערכי היהדות בין המבוגרים. אולם. גולת הכותרת של פעילותו הייתה ייסוד ישיבת "אהבה ואחוה" במצרים בשבת תרפ"ח (1928) ועמידתו בראשה. בהיותו ראש הישיבה ומנהלה כאחת, עד ליציאתו את מצרים כשלושים שנה לאחר מכן.

על מוסד מקורי זה ועל השפעתו הגדולה, על יהודי מצרים עוד ידובר בוודאי אולם, ראוי שכאן אעלה על נס את ההתפעלות הרבה מאופיו ומהיקפו של המוסד ממנו התפעלו רבים וגדולים מחכמי ארץ-ישראל, הספרדים והאשכנזים כאחד. לאחר שביקרו בו בזמנו. אלה העידו, שאף בירושלים לא היה מוסד בעל תוכן, מבנה והשקעה כאלה. הרב אהרון טרח למשוך לישיבה את מיטב הר"מים והמורים, ולצורך זה אף סייר בארץ ישראל בשנת תש"ז וביקר בישיבותיה. לאחר בחינה מדוקדקת של כמה מועמדים

ובהתייעצות עם רבדידידו הרה"ג עזרא עטייה זצ"ל, ראש ישיבת "פורת יוסף", הוא בחר ברב עובדיה יוסף שליט"א. מגדולי הפוסקים של ימינו, שהיה אז אברך צעיר, השקוע כולו בעולמה של תורה, כדי שיהיה דיין בבית-הדין של קהילת יהודי מצרים ור"מ בישיבה. ואומנם. השתלב הרב יוסף במהירות בחיי הישיבה, חידש בה סדרים וכיתות לשם לימוד מעמיק, של התלמוד הוא סחף בהתמדתו, במסירותו ובבקיאותו הנפלאות את תלמידי המוסד; ואלה ראו בו דמות-מופת ודוגמה ל"תורת ארץ-ישראל". הוא אף הספיק בתקופת שהותו הקצרה יחסית בישיבה, להעמיד תלמידים רבים. מהם נזכיר את הרב משה דיין זצ"ל. מחבר "ליקוטי חמ"ד". מבחירי הבחורים בישיבה, והלה כיהן לאחר מכן כרב ספרדי בקהילות אחדות בצרפת, ולאחר מכן • כרב ראשי ספרדי בברזיל; ולבסוף עלה לארץ ונשתקע בה, וכאן נפטר והוא עדיין במיטב כוחו ושנותיו. בכל תקופת שהותו של הרב יוסף במצרים. היה לו הרב אהרן לאחיזרז ולאחיסמך, אירחו בביתו בתחילת דרכו והדריכו בחיי הקהילה והציבור. כאשר התגלעו סכסוכים חריפים בין הרב יוסף לבין פרנסי הקהילה - שכמה מהם. כדרך פרנסים ותקיפים בקהילות שונות. לא ראו בעין יפה את שאיפתו של הרב יוסף, ואת הצלחתו בהעמקת השפעת ההלכה בחיי הקהילה - עמד לימינו הרב אהרן כצור איתן. נלחם את מלחמתו ללא פשרה וללא רתיעה, אף שסבל, בשל כך מרדיפות אישיות. שהגיעו עד כדי איום של מלשינות ומסירה לשלטונות. מאז. ועד יום מותו של הרב אהרן שררו בינו לבין הרב יוסף יב"א יחסים איתנים של חיבה, רעות והערכה הדדית ושל קירבה נפשית עמוקה. שחושלו במשא ובמתן באוהלה של תורה. ביתו של הרב אהרן במצרים היה תמיד בית ועד לחכמים • לא רק לחכמי הישיבה ולבחוריה, שהיו מקבילים פניו בכל חג ומועד, ולא רק לפעילי התורה והציבור, שהיו מתכנסים בביתו לטכס עצה ולהמתיק סוד. גדולי השליחים והרבנים של ארץ ישראל ושל "אגודת ישראל" התארחו בביתו בעוברים דרך קהיר. וכך עשה גם הרב הראשי לא"י דאז, הרב הרצוג ז"ל - שהיה בשליחות הצלה מטעם היישוב בימי מלחמות העולם השנייה והתארח בשבת עם בנו. ר' יעקב הרצוג ז"ל (אחיו של נשיא המדינה לשעבר. חיים הרצוג ז"ל) בבית הרב אהרן, ביקר בישיבה ובחן את תלמידיה. בשנת תש"ה (1944) סייר הרב אהרן אצל קהילות יהודי סוריה ואצל קהילות יהודי לבנון, ביקר בתלמודי תורה ובישיבות מדינות אלה, נפגש עם חכמיהן ודרש שם מספר דרשות, שמשכו קהל עצום. הסיור בכללו עשה רושם כביר ועז, בייחוד הפליא להרשים בדרשות שדרש בחלב, חלק מהם בצרפתית. בנוכחות מושל העיר. רבים. שהיו באותם מעמדות שחיים איתנו היום, מעידים, עדות ראייה ושמיעה. שאלפים נהרו לשמוע את דרשות הרב אהרן; ואלה מחוסר מקום בבית הכנסת, נתלו אשכולות אשכולות על החלונות, כדי לשומעו היטב. בעקבות הסיור, התכנס ועד הקהילה של חלב "בביתו של חוואג'ה סיאהו שמאע ובראשות חוואג'ה רחמו נחמאד, ב-30 בתשרי השני שנת 1944, והציע לו רשמית שיהיה הרב הראשי של חלב במשך שלוש שנים. בסופו של דבר, לא אסתייעא מלתא, והרב אהרן דחה את ההצעה, מכיון שלא הסכים לתנאי של ועד הקהילה של חלב, כי הוא ישאיר חלק מסמכויותיו המקצועיות בידי הועד. שנים ספורות לאחר מכן. נעשו גישושים ראשונים לבקשו לכהן בבגד כרב ראשי של עירק. אולם, אז כבר החליט בלב: לנוכח המצב המתוח ששרר, באותה העת, במזרח התיכון, ובשל הסכנה התמידית שריחפה אז על קהילות היהודים בארצות ערב, לעזוב ארצות אלה בהקדם.

באמצע שנות החמישים התחילו שלטונות מצרים לראות בעין רעה את פעילותה ואת קיומה של הישיבה "אהבה ואחוה". החלה סידרה של הטרדות ונגישות של השלטונות בישיבה באמתלה של "פעילות ציונית" בין כותלי הישיבה. אנשי בולשת ומודיעין היו מופיעים מדי פעם בביתו של חכם הרון או בביתם של פעילים אחרים והיו מטרידים אותם ללא הרף על "קשריהם עם ישראל" וחוקרים, אם אומנם, מלמדים הם בישיבה "דת" או "ציונות". ומה יחסם לארץ ישראל, וכדומה. כשנה לפני מבצע סיני, קיבל אחד מתלמידיו של הרב אהרן ידיעה סודית, כי שמו של הרב מופיע ברשימת חשודים וכי הוא עומד להיאסר תוך זמן קצר מאוד. מיד התארגנו כמה מתלמידיו. ובעזרת דרכון מזויף של אחת מארצות דרום אמריקה. קט לו כרטיס למטוס הראשון. שעמד לצאת מקהיר בשעה שתיים אחר חצות. וכך בבהילות ובחשאי. עם צרור הפצים ביד וללא שהות להיפרד אפילו ממשפחתו, וכל שכן מתלמידיו, ברח ברגע האחרון ממצרים. שעמדה לסגור שעריה בעדו. ואומנם, כפי שנודע אחר כך, הגיעה, לאחר מכן, הוראה לכל הנמלים לעכב את יציאתו ממצרים; ובחצות הלילה שאחרי ליל צאתו באו אנשי המשטרה החשאית לביתו לעוצרו ונאלצו לחזור כלעומת שבאו. חמתם בערה, כי לא מצאוהו אף גם בארונות וגם... מתחת למיטות.

לאחר תלאות דרך רבות הניע הרב אהרן לנמל ניו-יורק בעיצומו של יום הפורים ובכיסו מטבע אחד של רבע דולר בלבד. במטבע זה קיים את מצוות "ומתנות לאביונים", וכך, נקי מכל רכוש. ובייחוד מספרייתו העשירה. התחיל ח"י גולה חדשים אצל שארי משפחה בניו-יורק. בברוקלין שבניו-יורק, שימש הרב אהרן במשך שנתיים כרבה של קהילת היהודים הסוריים "מגן דוד". ובסיומן סייר סויר מקיף בקהילות הספרדיות המבוססות של ארצות אמריקה הלטינית. הוא ביקר, בין היתר, בארגנטינה. בקולומביה, במקסיקו, בפרו. בברזיל, בגואטמלה, ובעוד מדינות. בכל מקום שאליו הגיע הלהיב את הקהל בדרשותיו ובהופעותיו(הזכורות שם עד היום) והורעף עליו רוב כבוד ויקר. כמעט לא הייתה קהילה, שלא הפצירה מ לקבל על עצמו את משרת הרב הספרדי במקום, בלויית הבטחות חומריות מפתות. אולם, באותה העת, כבר גמלה בלבו ההחלטה לעלות לארץ ישראל ולהשתקע בה סופית, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. בשנת תש"ך (1960) עלה הרב אהרן ארצה והתיישב בה. שנים אחדות התגורר בירושלים. אחר כך עבר לתל-אביב: ובה הצטרף למחלקת השבת של הרבנות הראשית לת"א-יפו, והיה חבר בית הדין לגיור. ידיעותיו בשפות שונות, אופקיו הרחבים וגישתו העדינה והאנושית לנושאים הועילו לפיזור בעיות רבות בתחום מסובך זה. לא פעם אחת עסק.

בעצמו בהדרכת גרים ובהכנסתם תחת כנפי השכינה, בלויית הסברת עיקרי היהדות ופרטי הדינים וההלכות בנועם פנים ובסבלנות רבה. כל זאת, כמובן, לבד מדרשות השבת שדרש. ושיעורי התורה שהגיד בשכונתו, בבית-הכנסת "יוסף הצדיק" שבהדר יוסף ובשכונת הסמוכות(בית הכנסת "הרמב"ם" שברמת אביב. ועוד).

מעלייתו ארצה, השקיע הרב אהרן מאמצים מתמידים ובלתי נלאים לכוון בירושלים מפעל המשך למפעלו הגדול במצרים: ישיבה ובית כנסת. שיהיו מקום תורה ותפילה לצעירים ולבעלי משפחה כאחד. ואכן, קם הבית והתנוסס לתפארת בשכונת קריית היובל בירושלים. ושם המוסדות: בית כנסת "דוד משען" וישיבת "אמרי נועם". הבית שוקק תורה ותפילה, והרב עמד בראשו עד יומו האחרון ממש. איש עקרונות היה הרב אהרן, קפדן בדברי תורה ובאורחות חיים. סדר יומו מדוקדק ומחושב, ואף על הופעתו החיצונית הקפיד, שתהיה נאה ומכובדת. עם זאת, היה איש שיחה נעים ומלבב, מלא בזכרונות

מקסימים על גאוני חלב של הדור הקודם, על גדולתם בתורה, על תקיפותם בח"י יום יום ועל החיים היהודיים בסוריה ובמצרים של תחילת המאה. הוא אהב מאוד את הפיוט ואת החזנות הספרדית, וידע בעל פה רבים מפיוטי ימי הביניים ופיוטי ארם-צובה. היה לו חוש מוסיקאלי רגיש ומעודן, ובכל הזדמנות של חג ושמחת מצווה היה חורז, בקלות ובחן, לכבוד היום ולכבוד המאורע. תוך אילתור ובהברקות לשוניות מחודדות, שקשה היה להתחרות בהן. אחד הקווים המעניינים באופיו של הרב אהרן היה השילוב ההרמוני והמיוחד במינו בין קודש ו"חול" (או מה שנקרא "חול"): בין השכלה תורנית מעמיקה לבין התערות בחיי התרבות המודרניים. הוא שלט היטב בספרויות הערבית והצרפתית, וכן - במכמני הפילוסופיה הקלאסית והמודרנית, ובייחוד בספרי הפילוסופים היהודים של ימי הביניים. שליטתו המלאה בערבית הביאתו ללמוד את ספרות המוסר והמחשבה היהודית. אמונות ודעות, הכוזרי, מורה הנבוכים, חובות הלבבות - במקורם, בלשון הערבית, ובכך הוסיף מימד של עומק לידיעותיו. אף את הקוראן, עם כמה ממפרשיו - למד במקורו, בלשון הערבית, כדי שיידע כיצד למלא את המאמר "דע מה שתשיב".

אופקיו הרחבים של הרב אהרן, השכלתו הכללית. התמצאותו בנבכי הזמן ובסוגיות ההלכה למול הבעיות של התקופה המודרנית הקשורות בהן, כשרונו בהבעה בעל-פה וגם החוש הפסיכולוגי הדק שניחן בו. כל אלה איפשרו לו להשפיע על משכילים ועל המון העם כאחד. סיפורים מעניינים רווחים בין מכריו על יוכחים פומביים בענייני אמונה שהשתתף בהם, על סדרות של הרצאות, שהשמיע בהזדמנויות שונות ובחוגים שונים ועל רבים רבים, שהחזיר בתשובה בדרכי נועם. ותיקי תלמידיו מספרים על התכנסות רבתי בענייני יהדות במצרים בשנות השלושים, שבה השתתפו ראשי הקהלה ונכבדיו, שחלק מהם היו רחוקים מאוד מענייני אמונה ומצוות. בהתכנסות זו הרצה בצרפתית הרצאה מלהיבה על משמעות האמונה בה' ובתורתו; ואז, קם, לפתע, אחד מהנכבדים על רגליו וקרא בהתרגשות רבה: "אני מאמין. אני מאמין!", ויהי הפלא רב מאוד. וכך כתב עליו. בעדות-אמת, הרב י. ס. שליט"א חברו לעבודה ברבנות הראשית בת"א. במקומות, שאלפים הפגינו נגד חילול שבת בלא הצלחה. הצליח הרב אהרן בדרכיו ובמידותיו. הוא עלה פעם אחת לאוטובוס, כשזה עצר בתחנה. כדי להסיע את נוסעיו בשבת. הוא ביקש את סליחת הנוסעים על השתהותם דקות אחדות ונשא דברים באוזניהם. וראה זה פלא. ראינו כיצד כל הנוסעים יורדים כולם מן האוטובוס ומנשקים את ידיו (וזוהי היה בכיכר דיזנגוף בת"א!), "שמעתי, שמרן הרב הראשי דאז. הגאון ר' איסר אונטרמן צ"ל, נכנס לחדרו. אח"כ הסתגרו ביניהם והתייעצו בשאלות ציבור". בביה"ד, לגיור היה מעודד ומדבר על לב המתגייר, ולכן הוא נקרא: "אבא" של בית הדין. הרב אהרן היה משרידי החזנים הגדולים, שסחפו עמם את הקהל להתעלות של קודש, לא מכוח סילסולים ונעימות ערבות. אלא בלהט של אמונה פנימית והזדהות נפשית עמוקה עם התפילה ועם משמעויותיה. מי ששמע מפיו, ולו פעם אחת, תפילה בימים הנוראים, לא ישכח מעמך זה לעולם. כשהיה עובר לפני התיבה כשליח ציבור בראש השנה בתפילת מוסף וקורא בקול רועד ולוחש לפני תקיעות השופר "כי זוכר כל הנשכחות אתה... ואין שכחה לפני כסא כבודך..." הרגיש הקהל בחוש את השגחת ה' בעולם. וכשהגיע לסיומן של "זכרונות" בדמעות ובקול שבור, קרא: "הב יקיר לי אפרים, אם ילד שעשועים. כי מדי דברי בו, זכור אזכרנו עוד, על כן המו מעי לו...". לב מי לא נמס והיה למים, וכל יחיד ויחיד התמלא געגועים, שלא ידעם קודם. והוא נזכר בבן או באח, או ברע אהוב, שתעה בדרכי נכר, ומי יודע עם עוד ישוב, ומתי וכיצד. בגולת הכותרת של תפילות יום הכפירים, בפתיחה לסדר "העבודה". כשההיכל פתוח, והציבור כולו עוצר את נשימתו בדממה מתוחה, תולה עיניו ברגש בעומד לפני התיבה והוא, הרב אהרן, שוהה רגע, פוכר אצבעותיו בממחטתו, ופותח לבסוף, ברעדה ובתחנונים: "אלוקינו ואלוקי אבותינו, היה עם פיפות שלוחי עמך ישראל העומדים לפניך היום לבקש רחמים ותחנונים על עמך ישראל... הורם מה שיאמרו. הבינם מה שידברו. הודיעם מה שישאלו, ואל ישלבו בלשונם. ואל יבשו במענם..." היו הרעדה והציפיה כובשות את השומע, עד כדי מחנק בגרון. ואחר, הוא התאושש, ובניגון העמוק המיוחד פתח ותיאר את "העבודה" במלים האפופות הוד קדומים. "אתה כוננת עולם מראש..." • והרי, כאן, כאילו הציבור מסביבו, ככוהנים בעבודתם וכלוים בדוכנם. מחזקים ידיו של כוהן גדול בסדר קורבנותיו. זאת ועוד זכור בוודאי עדיין לרבים. אשר זכו לשומעו, את הרושם העז ומלא תעצמות נפש של לילות תשעה באב והקינות, כשכל הקהל יושב על הרצפה, שרוי בחשיכה מוחלטת ומבהילה, מחוץ לאורו הדועך של נר בודד לידו של הרב אהרן, והוא קורא בהתרגשות עצומה ובקול מר ומיואש כאם המבכה את בניה: "אחינו בית ישראל. שימעו, היום כך וכך שנים לחורבן בית קודשנו ותפארתנו... נפלה עטרת ראשנו, אוי נא לנו, כי חטאנו..."; וכל הקהל, אנשים וטף, גועים בבכייה ובדמעות שלישי. ולא אחד היה קרוב להתעלפות מהתפעלות ומחרדה. עוד שני מעמדים מיוחדים זכורים עד היום לשומעי לקחו במצרים: מעמד פרשת "ויגש". ומעמד "עשרת הדברות". על מעמד פרשת "ויגש" היו מכריזים ברבים מבעוד מועד, וקהל עצום היה מתאסף במוצאי שבת לשמוע את דרשתו של הרב אהרן ותיאוריו הדרמטיים על פרשת יוסף, לפי מדרשי רבה ותנחומא ויתר אגדות חז"ל: ירידתו למצרים, פגישתו עם אחיו והצטרפות יעקב אביו אליו. במעמד פרשת "עשרת הדיברות" הייתה נערכת חגיגה רבתי, שבה קרא הרב אהרן באוזני הנאספים את פירוש רבי סעדיה גאון על עשרת הדברות בערבית, "אבתידא כלאמנא"... ידיו של הרב אהרן רב לו במקצועות מגוונים. אבל במקצוע אחד, ההולך ונעלם בדורנו. מוצו ובאו לידי ביטוי מובהק מירב כשרונותיו הברוכים, והוא: הדרשנות. מקצוע זה, שהיה מרכזי בכל קהילות ישראל, במזרח ובמערב, משך מאות שנים, הוזנח, במידת מה בדורות האחרונים, ואינו מוערך כראוי על ידי בני דורנו. תלמידים, שלא שנו ושלא שילשו ושלא מילאו כרסם במקרא, במשנה, באגדה ובתלמוד, גרמו לכך שהדרשה תיראה היום בעיני הציבור כתערובת וכאוסף מקרי של משלים, של סיפורי מעשיות ושל חידודי תורה, או של פילפול תלמודי ארוך, הבא להרשים ולהדהים את השומעים בבקיאותו ובחריפותו של הדרשן. מבחינה זו, אפשר לומר, ללא חש

הפרזה, שהרב אהרן היה משרידי הדרשנים הגדולים. באהבתו, שאהב את כל שכבות הציבור, תלמידי חכמים כפשוטי העם, הוא אהב גם את הדרשה, והרבה לדרוש: הציבור גמל לו אהבה על אהבתו, שתה בצמא את דבריו ונכח בהמוניו בהתכנסויות קודש אלה. בדרשותיו התמקדו שליטתו ובקיאיותו במקורות ההלכה, האגדה והמדרשים, מקוריות החשיבה, כשרון הנאום המעולה, הרגע התרבותי והספרותי העשיר שהתברך בו. מעורבותו בחיי הציבור ובבעיות השעה, וההבנה הפדגוגית החדה שנתייחד בה. וכך זוכרים אותו הזוכרים עומד דורש: נשען בשתי ידיו על הדוכן שלפניו. שוהה מעט עד שהקהל דומם לחלוטין, סוקר באיטיות וקפדנות את הציבור שלפניו, פותח במעין מתח כבוש בפסוק מפרשת השבוע, אחריו פסוק מההפטרה ואחריהם מדרש חז"ל, אותו היה מביא ארוך ככל שיהיה ככתבו וכלשונו ממש. ומסיימו בייעד כאן לשון המאמר" (וסח לנו אחד מיקירי ירושלים, הרב ז.ג. שליט"א. שכאשר היה שומע את דברי המדרש קולחים מפיו של הרב אהרן בדקדוקם הנכונה, דומה היה עליו כאילו שירה צרופה יש כאן, וכן-ממש היתה נתינתם מסיני). לאחר שהייה של רגע. הציב רשימת קושיות על פשטי הפסוקים, על לשון המדרש ועל הקשר שביניהם, ואז החל מפתח וטווה, אט-אט וביד אומן, רעיון במוסר או במחשבת ישראל, שאין לו לכאורה ולא כלום עם ההקדמה הארוכה שלפניו. את הרעיונות המופשטים הדגים במשלים חיים, והטעים לפי הצורך במלתא דבדיחותא הלקוחה ממאורעות היום ומהווי הציבור המסוים, שהקשיב לו באותו מעמד. וכך הלך ופיתח וטווה את הרעיון צעד אחר צעד, תוך ציטוטים מדויקים מהמדרש, מהפרושים ומספרי המחשבה והמוסר. וברגע אחד. בלי משים, והנה כל הקשיים נפתרים והפסוקים והמדרש מאירים כפנינים בפשטם. אז חזר אל "הנושא", אל הפסוק שבו פתח. וסגר את מעגל הדרשה במבנה אדריכלי מושלם, את דרשתו סיים תמיד בנוסח: "חזרתי ואמרת גאולתנו ועל פדות נפשנו... "זקשר את הנושא(הפסוק הפותח) בעניין הגאולה, וכל הקהל נפרד בהרגשה מוחשית שהנה, אכן, התשועה ממשמשת ובאה. מרגשת במיוחד הייתה דרשתו, כמעט האחרונה בציבור, בראש השנה לפני תקיעת השופר בבית הכנסת "אמרי נועם". שאותו ייסד ובראשו עמד. הוא עמד אז לפני התיבה, והוא כבר בן למעלה משמונים. מעורר את הציבור לתשובה. ופתאום שתק. הרהר רגע. ואחר התחיל קורא בהתרגשות: "כצל ימינו עלי ארץ... ולא כצילו של קיר ולא כצילו אל אילן. אלא כצילו של עוף הפורח... תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם... בבוקר כחציר יחלוף... לערב ימולל ויבש...". ומתוך כנות ורגש רב, דיבר כביכול על עצמו סיפר כיצד היה אף הוא בעבר בחור בן עשרים, מדלג על ההרים, מקפץ על הגבעות, וכל החיים עוד לפניו, וכל עיתותיו בידיו. ותוכניות ומשאלות לרוב לו: וזה היה אתמול, "כי גז חיש ונעופה...". הרי הוא בגבורות, זקן נשען על מקלו, והקץ קרוב, וצידה לדרך אין, ומי יודע אם תשובתו תתקבל אם לאו, "שתה עוונותינו לנגדך, עלומינו למאור פניך...". וכך המשיך בקול רך וחלוש, כשדמעות ניגרות מעיניו. והקהל עוקב אחריו בדומייה ובנשימה עצורה, עד שפתח בפיוט העקידה שלפני התקיעות "עת שערי רצון להיפתח, יום אהיה כפו לאל שוטח, אנא, זכור נא לי ביום הוכח, עוקד והנעקד והמזבח", והקהל מצטרף אליו ברגשות עמוקים של תחיה וחשבון נפש. בשנה שאחריה כבר היה רתוק למיטת חוליו, ולא היה יכול להשתתף בתפילות הימים הנוראים בציבור. זמן קצר לאחר מכן(שבט תשל"ט), נפטר לבית עולמו. (מעניין לציין, כי שבועות אחדים לאחר מותו, הוצע רשמית לבנו. פרופ' יצחק שוה, להיות מועמדו של ראש הממשלה דאז למשרת נשיא מדינת ישראל).

על השפעתו העצומה של הרב אהרן על חיי היהדות במצרים, ובאמצעות אלפי תלמידיו על חייהן של קהילות רבות בעולם של יהודים ספרדים, העיד אחד מגדולי ראשי הישיבות הספרדיות בימינו: "לולא הוא ופעלו, כבר נשתכחה תורה מיהודי מצרים".

כה יקר זיכרון המוסד "אהבה ואחוה"(שהוא הקים ופיתח במשך קרוב לשלושים שנה) בלב בוגריו - שבכל מקום, שאליו הגיעו, הם שאפו לבנות לו המשך באותה הרוח ובאותו השם; וכך ישנם היום: "אהבה ואחוה" בירושלים. "אהבה ואחוה" באשדוד, "אהבה ואחוה" ברחובות, "אהבה ואחוה, ברמת גן. "אהבה ואחוה" בהדר יוסף, ואחרון חביב "אהבה ואחוה" בברוקלין שבניו-יורק בנשיאותו של יניק וחכים יוסף(ג'ו) הררי, נכדו של הרב אהרן. וכך. "תורה מחזרת על אכסניא שלה".

בשנת תש"ם יצא לאור, לזכרו של הרב אהרון, ספר "מנחם אהרן" (360 ע), ובו תיאור רחב על חייו ופועלו, ועל בית מדרשו "אהבה ואחוה", וכן שיעורים מעיקרי תורתו בכתב, ועוד מאמרים תורניים מתלמידיו, מבני משפחתו ומידידיו, וביניהם הרה"ג עובדיה יוסף, הרה"ג חיים דוד הלוי, הרה"ג שמחה הכהן קוק, פרופי אבנר שאקי, ואחרים. תהי מנוחתו כבוד במחלקת הרבנים שבהר הזיתים, מול מקום המקדש, שאליו נשא נפשו ולבנייתו ציפה - כמו לביאת הגואל יום-יום ושעה. שעה ממש.